

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่อไปนี้

1. การศึกษาทางไกล
2. คุณลักษณะของผู้เรียนตามกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
3. คุณลักษณะของบัณฑิตปริญญาตรีตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ
4. คุณภาพของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในต่างประเทศ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การศึกษาทางไกล

ในหัวข้อการศึกษาทางไกลนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับหลักการของการศึกษาทางไกล และประโยชน์ และข้อจำกัดของการศึกษาทางไกล

หลักการของการศึกษาทางไกล

การศึกษาทางไกลเป็นวิธีการในการจัดการศึกษาซึ่งผู้เรียนและผู้สอนมิได้เผชิญหน้ากันแบบ การเรียนในชั้นเรียน แต่ผู้สอนถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ไปยังผู้เรียนโดยสื่อประเภทต่าง ๆ ให้ ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง โดยผู้เรียนสามารถกำหนดเวลา จัดแบ่งเวลาในการศึกษาของตนเอง ควบคุม การเรียนด้วยตนเอง จากการศึกษารายละเอียดของการศึกษาทางไกลจากนักการศึกษาทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ (เช่น วิจิตร ศรีสอ้าน และคณะ (2534), ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2534), แมคเคนซีและ คณะ (Mckenzie and others, 1975), เพอร์รี่ (Perry, 1977), แดเนียลและคณะ (Daniel and other, 1982), คีแกน (Keegan, 1986), โฮล์มเบิร์ก (Holmberg, 1989) สามารถสรุปหลักการสำคัญของการ ศึกษาทางไกลได้ดังนี้ (สรุปจาก สุมาลี สังข์ศรี 2549)

1.1 เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้อยู่ในที่เดียวกัน เนื่องจาก การศึกษา ทางไกลเน้นการเรียนการสอนโดยใช้สื่อต่างๆ เป็นหลัก ดังนั้น ผู้สอนหรือผู้ให้ความรู้จะถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ ออกมาในรูปของสื่อ แล้วส่งไปยังผู้เรียนโดยผู้เรียนไม่ต้องมาพบผู้สอนโดยตรง ผู้เรียน จะเรียนด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ สถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาทางไกล อาจจะมีการกำหนดให้ ผู้เรียนได้พบกับผู้สอนบ้างเป็นครั้งคราว แต่จะใช้เวลาส่วนใหญ่ศึกษาจากสื่อด้วยตนเอง

1.2 เป็นการเรียนการสอนที่เน้นการศึกษาด้วยตนเอง การที่กล่าวว่าเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการศึกษาด้วยตนเอง เพราะโดยวิธีการของการศึกษาทางไกลนั้น ผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดเวลาศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆ ด้วยตนเอง กำหนดสถานที่เรียนเอง กำหนดเวลาหยุดพักเอง ผู้เรียนจะศึกษาและทำกิจกรรมเสริมต่างๆ ตามเวลาที่ผู้เรียนสะดวกหรือมีความพร้อม อาจจะศึกษาที่บ้านหรือที่ทำงานหรือที่อื่นๆ ตามความสะดวก โดยผู้เรียนไม่ต้องเรียนตามตารางสอน ไม่ต้องเรียนตามช่วงเวลา และสถานที่ที่สถาบันหรือครูเป็นผู้กำหนด การเรียนการสอนไม่ได้เกิดขึ้นในห้องเรียนโดยมีครูเป็นศูนย์กลาง

1.3 มีการใช้สื่อประเภทต่างๆ เป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา การเรียนการสอนจะกระทำด้วยการใช้สื่อประเภทต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เทปเสียง คอมพิวเตอร์ ดาวเทียม ฯลฯ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ อาจมีการใช้สื่อบุคคลบ้างเป็นครั้งคราว เป็นการเสริมการใช้สื่อต่างๆ นั้น มีทั้งการใช้สื่อประเภทหนึ่งเพียงสื่อเดียวหรืออาจใช้สื่อหลาย ๆ ประเภทผสมผสานกัน นอกจากนั้น การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับสถาบันการศึกษาก็จะใช้การติดต่อผ่านสื่อต่างๆ ด้วยเช่นกัน เช่น จดหมาย โทรศัพท์ โทรสาร เป็นต้น

1.4 มีการจัดเตรียมสื่ออย่างเป็นระบบก่อนเริ่มการเรียนการสอน ด้วยวิธีการของการศึกษาไกล คณะผู้รับผิดชอบหรือสถาบันผู้จัดการการศึกษาทางไกล จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในระบบการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของระบบการเรียนการสอนนี้จะต้องพร้อม และต้องผลิตสื่อแต่ละชนิดให้แล้วเสร็จก่อน จึงจะเริ่มรับนักศึกษาได้ ซึ่งต่างจากการเรียนการสอนแบบชั้นเรียนที่มีครูเป็นหลัก ถ้าครูพร้อมก็สามารถดำเนินการเรียนการสอนได้เลย สื่อเป็นส่วนประกอบเท่านั้น อาจจัดเตรียมภายหลังได้

1.5 เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นทีมในการผลิตเนื้อหาของวิชาหนึ่งๆ เพื่อถ่ายทอดลงสู่สื่อประเภทต่างๆ นั้น ส่วนใหญ่จะใช้ผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาในวิชานั้นๆ หลายคนร่วมเขียนร่วมผลิต ซึ่งนับได้ว่าเป็นการประกันคุณภาพประกันมาตรฐานเนื้อหาของวิชานั้นๆ ได้นอกจากนั้นในขั้นตอนอื่นๆ ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การจัดส่งสื่อไปยังผู้เรียน และการประเมินผลการเรียน ก็มีการดำเนินการโดยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเป็นทีมเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพของระบบการเรียนการสอนด้วยวิธีนี้

1.6 เป็นการเรียนการสอนที่จัดแก่ผู้เรียนเป็นจำนวนมาก สามารถจัดให้แก่ผู้เรียนได้ทั่วประเทศ การจัดการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาทางไกลนั้น สามารถจัดให้แก่ผู้เรียนได้คราวละมากๆ โดยไม่จำกัดจำนวน สามารถจัดให้แก่ผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจะต่างจากการเรียนการสอนแบบชั้นเรียน เพราะชั้นเรียนหนึ่งๆ จะมีผู้เรียนได้จำนวนหนึ่งเท่านั้น

1.7 มีการจัดเครือข่ายเพื่อให้บริการสนับสนุนการศึกษา ในการจัดการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาทางไกลนั้น หน่วยงานหรือสถาบันผู้จัดส่วนใหญ่จะจัดให้มีเครือข่ายในระดับท้องถิ่น เพื่อให้บริการสนับสนุนการศึกษาของผู้เรียน เช่น อาจเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนมาพบกับผู้สอนเพื่อติวหรือเรียนเสริมเป็นครั้งคราว เป็นสถานที่ที่ผู้เรียนมาขอใช้บริการสื่อประเภทต่างๆ หรือผู้เรียนมาขอคำแนะนำปรึกษา หรือมาขอรับข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการเรียน เป็นต้น

ประโยชน์และข้อจำกัดของการศึกษาทางไกล

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า วิธีการศึกษาทางไกลสามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาให้แก่ทุกกลุ่มเป้าหมายทั้งผู้ที่อยู่ในวัยเรียน หรือผู้ที่พ้นวัยเรียนที่มาประกอบอาชีพการงานแล้ว ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ โดยการศึกษาทางไกลมีคุณประโยชน์หรือมีจุดเด่นในการที่จะนำมาใช้จัดการศึกษาแก่ประชาชนในหลายประการดังต่อไปนี้

1. การขยายโอกาสทางการศึกษา การศึกษาทางไกลช่วยให้ประชาชนที่อยู่ห่างไกลจากสถาบันการศึกษา ห่างไกลจากตัวเมือง ผู้ที่อยู่ในชนบทได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน ได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษา
2. การสร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การศึกษาทางไกลช่วยให้บุคคลได้รับโอกาสในการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลวัยใด อาชีพใด เพศใด อยู่ใกล้หรือไกลเพียงใด มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน
3. การให้อิสระแก่ผู้เรียน การศึกษาทางไกลให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้อย่างอิสระ ไม่มีการบังคับหรือควบคุมว่าต้องศึกษาในช่วงใด ผู้เรียนสามารถจัดเวลาของตนเองว่าจะศึกษาช่วงใด ไม่ต้องรอผู้อื่นพร้อมเมื่อไรก็สามารถศึกษาได้ ผู้เรียนจะกำหนดเวลาเรียน กำหนดกิจกรรมต่างๆ ของตนเอง ควบคุมตนเอง และไม่ต้องไปศึกษาที่สถานศึกษา สามารถศึกษาที่บ้านของตนเอง
4. การศึกษาทางไกลเอื้อต่อผู้ที่ประกอบอาชีพการงานแล้ว เพราะการเรียนโดยวิธีของการศึกษาทางไกล ผู้เรียนสามารถจะเรียนได้ที่บ้านหรือที่ทำงาน โดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียน แต่จะเรียนจากสื่อด้วยตนเอง จะเรียนเวลาใดก็ได้ที่สะดวก
5. สามารถจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมากในคราวเดียวกัน การจัดการศึกษาโดยวิธีการศึกษาทางไกลสามารถรับผู้เรียนได้ไม่จำกัดจำนวน ผู้ใดสนใจและมีคุณสมบัติตามที่กำหนดก็สามารถรับได้ทั้งหมด

6. การประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้เรียน การศึกษาโดยวิธีการศึกษาทางไกล ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะผู้เรียนไม่ต้องเดินทางมาเรียนยังสถาบันการศึกษา สามารถเรียนอยู่ที่บ้านหรือในสถานที่ที่สะดวก ทำให้ไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การแต่งกาย ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการเข้ามาเรียน

7. มีการวางแผน การเตรียมการอย่างเป็นระบบ การจัดการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาทางไกล จะมีการวางแผนอย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การผลิตสื่อ การส่งสื่อไปยังผู้เรียน และการติดตามประเมินผล การผลิตสื่อการสอนดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

8. ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต การจัดการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาทางไกลนั้น ช่วยให้ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาหาความรู้ในเวลาใดก็ได้ที่มีเวลา หรือมีความพร้อม ไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดก็สามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต

อย่างไรก็ตาม การศึกษาทางไกลก็ยังมีข้อจำกัดอยู่บ้างพอสมควร ซึ่งผู้นำวิธีการของการศึกษาทางไกลไปใช้ อาจจะต้องตระหนักข้อจำกัดเหล่านี้ ได้แก่

1. โอกาสในการพบผู้สอน การศึกษาทางไกลเป็นการศึกษาที่จัดให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง จากสื่อต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ โอกาสที่จะพบกับผู้สอนแทบจะไม่มีเลยหรือน้อย อาจจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกขาดผู้ให้แรงจูงใจ ขาดผู้แนะนำ ขาดผู้ให้ความกระจ่าง เมื่อศึกษาจากสื่อด้วยตนเองไม่เข้าใจ ผู้เรียนไม่อาจซักถามหรือโต้ตอบกับผู้สอนในทันทีทันใดเหมือนการเรียนในชั้นเรียน ประเด็นนี้อาจมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนการมีกำลังใจศึกษาต่อเนื่องจนจบหลักสูตร จุดอ่อนดังกล่าวนี้ อาจแก้ไขได้โดยการจัดให้มีกิจกรรมพบปะระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนบ้างเป็นครั้งคราว เพื่อผู้เรียนจะได้มีโอกาสซักถามปัญหาในเนื้อหาวิชา ตลอดจนขอคำแนะนำปรึกษาในการเรียน หรือถ้ามีการใช้สื่อคอมพิวเตอร์ผู้เรียนอาจจะติดต่อผู้สอนได้โดยตรงทางอีเมล (e-mail)

2. โอกาสในการพบเพื่อนผู้เรียนด้วยกัน ด้วยวิธีของการศึกษาทางไกล ผู้เรียนจะศึกษาด้วยตนเองเป็นรายบุคคล จะไม่ศึกษาพร้อมกันเป็นชั้นเรียน เพราะฉะนั้นผู้เรียนแต่ละคนจะศึกษาด้วยตนเองอยู่ที่บ้าน ขาดโอกาสที่จะพบปะซักถาม ปรึกษาหารือ ช่วยกันคิด ช่วยกันเรียน ช่วยกันแนะนำ ดังเช่นการเรียนในชั้นเรียนแทบจะไม่มี จึงอาจทำให้ผู้เรียนรู้สึกโดดเดี่ยว ไม่มีเพื่อน ไม่ทราบความเป็นไปหรือความก้าวหน้าในการเรียนของผู้อื่น ซึ่งการมีเพื่อนจะช่วยให้เกิดกำลังใจ เกิดความพยายาม ได้เห็นตัวอย่างว่าเขาเรียนได้เราก็ควรจะเรียนได้ เป็นต้น

วิธีการที่แก้ปัญหาในประเด็นนี้ จะคล้ายกับการแก้ปัญหาในข้อ 1 คือ การจัดให้มีการพบกันระหว่างผู้เรียนเป็นครั้งคราว ซึ่งอาจจะจัดพร้อมกับการพบครูผู้สอนด้วย โดยให้ผู้เรียนมาพบเป็นกลุ่ม ในกรณีเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนได้พบกันเองด้วยและได้พบครูผู้สอนด้วย และผู้เรียนอาจนัดพบปะ

ปรึกษาหารือ ตีวิพากษ์กันเองเป็นครั้งคราวอีกก็ได้ นอกจากนี้ผู้เรียนอาจจะสื่อสารกันทางคอมพิวเตอร์ได้ด้วย

3. การแบ่งเวลาในการเรียนของผู้เรียน วิธีการศึกษาทางไกลนั้นให้อิสระแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเต็มที่ ผู้เรียนจะจัดสรรเวลาในการเรียนของตนเอง จัดแบ่งเวลาจากภารกิจของตนเอง จะเรียนเมื่อไรก็ได้เมื่อมีความพร้อม ไม่มีใครคอยกำหนด คอยกำกับเหมือนการเรียนกับครูในชั้นเรียน และไม่ต้องเรียนพร้อมกับผู้อื่นเหมือนการเรียนในชั้นเรียน ใครพร้อมเมื่อใด ว่างเมื่อใดก็สามารถเรียนได้ทันที แต่ส่วนใหญ่ปัญหาที่พบก็คือ ผู้เรียนมักจะมีจุดอ่อนในการแบ่งเวลาให้กับการเรียน มีจุดอ่อนในการควบคุมตนเองให้มีวินัยในตนเองต่อการให้เวลาในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ ผู้เรียนมักจะมีภารกิจอื่นมากมาย หรือมีสิ่งอื่นมาจูงใจมากกว่าการเรียน หรือบางรายอาจจะผัดวันประกันพรุ่งไปจนถึงเวลาสอบ ทำให้ไม่มีเวลาศึกษาจากสื่อเท่าที่ควร

ปัญหาในประเด็นนี้จะพบมาก เพราะผู้เรียนโดยวิธีการศึกษาทางไกล ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพการงานแล้ว หรือไม่ก็เป็นผู้ที่มีภาระอื่นมากมาย ปัญหานี้ผู้เรียนจะต้องแก้ไขด้วยตนเอง สิ่งที่สถาบันการศึกษาทางไกลจะช่วยให้ได้ก็คือ ช่วยให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยแนะนำแนวทางในการเรียน ในการจัดสรรเวลา ในการปรับตัวให้เข้ากับการเรียนด้วยวิธีการศึกษาทางไกล

4. คุณภาพของสื่อที่ใช้ในการเรียน เนื่องจากการเรียนโดยวิธีการศึกษาทางไกล ผู้เรียนจะต้องเรียนด้วยตนเองจากสื่อชนิดต่างๆ เป็นหลัก ซึ่งสื่อเหล่านี้ประกอบไปด้วยสื่อหลักและสื่อเสริม สื่อหลักเป็นสื่อที่บรรจุเนื้อหาวิชาไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ สื่อเสริมเป็นสื่อที่เสริมเนื้อหาวิชาบางส่วนบางตอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ในการผลิตสื่อโดยเฉพาะสื่อหลักนั้นการให้เนื้อหาผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่เขียนต้องตระหนักว่า เป็นการเขียนหรือการให้เนื้อหาที่ให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนไม่สามารถซักถามได้ทันทีทันใดเมื่อไม่เข้าใจเหมือนการเรียนในห้องเรียน เพราะฉะนั้นปัญหาที่อาจพบคือ การถ่ายทอดเนื้อหาเข้าใจยาก ซ้ำซ้อน วกวน เป็นลักษณะที่ต้องมีการอธิบายเสริมจึงเข้าใจ ถ้าสื่อที่ผลิตออกมาเป็นเช่นนั้น จะเกิดปัญหาแก่ผู้เรียนมาก จะทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจในบทเรียน ไม่มีผู้ที่สามารถซักถามได้ ในที่สุดก็จะเกิดความท้อแท้ เบื่อหน่าย หรืออาจจะหยุดเรียนไป

เพราะฉะนั้นวิธีแก้ไขก็คือ ต้องให้ผู้เขียนหรือผู้ผลิตสื่อตระหนักว่า สื่อที่ผลิตไม่ใช่สื่อที่ใช้เพื่อประกอบการสอนของครู แต่เป็นสื่อที่ผลิตเพื่อให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง

5. การติดต่อสื่อสารกับสถาบันการศึกษา ในการจัดการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาทางไกลนั้น ส่วนใหญ่สถาบันผู้จัดจะต้องรับผิดชอบกับนักศึกษาจำนวนมาก เพราะการศึกษาโดยวิธีทางไกล จะไม่มีการจำกัดรับผู้เรียน ใครสนใจก็สามารถจะสมัครเข้าเรียนได้ทั้งนั้น เพราะฉะนั้นบางหลักสูตรอาจ

มีผู้สมัครเรียนเป็นจำนวนหมื่นหรือมากกว่า และเมื่อสถาบันจัดการศึกษาหลายหลักสูตร ก็จะมีผู้เรียนโดยรวมนับเป็นแสนคน จากการศึกษาที่มีนักศึกษาเป็นจำนวนมากเช่นนี้ การติดต่อสื่อสารระหว่างสถาบันกับนักศึกษาจึงค่อนข้างจะล่าช้าหรือมีอุปสรรคบ้าง โดยเฉพาะในสถาบันที่ยังใช้การติดต่อโดยทางไปรษณีย์ ยังไม่ได้ใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย การที่นักศึกษาติดต่อกับมหาวิทยาลัยไม่สะดวกหรือเกิดความล่าช้าจนเกิดผลเสีย เช่น ไม่ได้รับเอกสารเพื่อการเรียนการสอน ไม่ได้รับการแจ้งกำหนดสอบ ไม่ได้รับการแจ้งกำหนดการลงทะเบียน จนทำให้นักศึกษาลงทะเบียนไม่ทันหรือเรียนไม่ทันผู้อื่น เป็นต้น ถ้าเกิดปัญหาเช่นนี้บ่อยครั้ง ทำให้นักศึกษาเกิดความเบื่อหน่าย ท้อถอย และไม่พอใจกับระบบ อาจจะทำให้นักศึกษาเลิกเรียน แล้วไปเรียนกับระบบที่มีการเข้าเรียนหรือติดต่อกับมหาวิทยาลัยโดยตรงมากกว่า

วิธีการแก้ไขปัญหานี้ อาจทำได้โดยสถาบันการศึกษาจะต้องปรับระบบการติดต่อสื่อสารกับนักศึกษาให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น เช่น ข่าวสารเกี่ยวกับการเรียน การลงทะเบียน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่ซับซ้อน ไม่ต้องการคำแนะนำ อาจแจกไปไว้ยังเครือข่ายของสถาบันในระดับท้องถิ่น ให้นักศึกษามาจับเองได้ ส่วนการตอบคำถามหรือการติดต่อกับสถาบัน ซึ่งต้องการคำแนะนำหรือการตัดสินใจ สถาบันอาจจะจัดให้มีเจ้าหน้าที่ของสถาบันไปประจำอยู่ในระดับท้องถิ่นอย่างทั่วถึง เพื่อให้นักศึกษาจะได้ไม่ต้องติดต่อมายังสถาบันกลางแต่เพียงแห่งเดียว เป็นต้น

จุดอ่อนเหล่านี้เป็นจุดอ่อนหลักๆ ที่ผู้จัดการศึกษาด้วยวิธีทางไกลพึงระวังและหาทางป้องกันแก้ไข เพื่อให้การจัดการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาทางไกลเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สุมาลี สังข์ศรี 2549 : 8-14)

สรุป

การศึกษาทางไกลเป็นวิธีการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้พบกัน โดยตรงเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้สอนจะถ่ายทอดเนื้อหาวิชาความรู้ผ่านสื่อประเภทต่างๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เทปเสียง วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อโดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน

การศึกษาทางไกลไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้ที่อยู่ห่างไกลจากสถานศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้ แต่การศึกษาทางไกลยังช่วยให้ผู้ที่มีภาระต่างๆ ซึ่งไม่มีเวลาเรียน ณ สถานศึกษาได้ สามารถศึกษาได้ การศึกษาทางไกลช่วยให้ผู้จัด จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมายจำนวนมากในทุกพื้นที่ได้ในคราวเดียวกัน ช่วยให้ผู้เรียนประหยัดค่าใช้จ่าย ช่วยให้ผู้เรียนทุกพื้นที่รับการศึกษามาตรฐานเดียวกัน และให้อิสระในการเรียนรู้ จะเรียนเมื่อใดก็ได้เมื่อพร้อม จะเรียนเร็วหรือช้าได้ตามศักยภาพของตนเอง วิธีการศึกษาทางไกลสามารถนำไปใช้และช่วยส่งเสริมการจัดการศึกษาทุกประเภท

2. คุณลักษณะของผู้เรียนตามกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

Ken Kay (2010) ได้เสนอกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งพัฒนาโดยภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ไว้ดังแผนภาพ พร้อมคำอธิบายต่อไปนี้

จากแผนภาพกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบซึ่งประกอบด้วย วิชาแกนและแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทักษะสำคัญสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมี 3 กลุ่ม (ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและการทำงาน) และยังมีระบบสนับสนุนการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานและการประเมินผล หลักสูตรและการสอน การพัฒนาครูและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรประกอบด้วยกลุ่มเนื้อหาความรู้ดังต่อไปนี้

วิชาแกน วิชาแกนสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยวิชาต่อไปนี้

- ภาษาอังกฤษ การอ่าน หรือศิลปะการใช้ภาษา
- ภาษาสำคัญของโลก

- ศิลปะ
- คณิตศาสตร์
- เศรษฐศาสตร์
- วิทยาศาสตร์
- ภูมิศาสตร์
- ประวัติศาสตร์
- การปกครองและหน้าที่พลเมือง

แนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21

ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรได้รับการปลูกฝังแนวคิดต่อไปนี้

- จิตสำนึกต่อโลก
- ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ
- ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง
- ความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพ
- ความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม

ทักษะสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ทักษะที่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พึงได้รับการปลูกฝัง ประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ 3 กลุ่ม คือ

- 1) **ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม** ประกอบด้วย
 - ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม
 - การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา
 - การสื่อสารและการร่วมมือทำงาน
- 2) **ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี** ประกอบด้วย
 - ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ
 - ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ
 - ความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที)
- 3) **ทักษะชีวิตและการทำงาน** ประกอบด้วย
 - ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว
 - ความคิดริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง

- ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม
- การเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิดชอบ
- ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ

ระบบสนับสนุนการศึกษาของศตวรรษที่ 21

ระบบสนับสนุนการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยระบบต่อไปนี้

- มาตรฐานและการประเมินของศตวรรษที่ 21
- หลักสูตรและการสอนของศตวรรษที่ 21
- การพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21
- สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของศตวรรษที่ 21

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า วิชาแกนที่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะต้องเรียนมีอะไรบ้าง ผู้เรียนควรมีความรู้พื้นฐานด้านใดบ้าง และที่สำคัญทักษะที่ควรจัดให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนมี 3 ด้านหลักๆ คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการทำงาน นอกจากนี้ ระบบสนับสนุนการศึกษาก็ยังมีความสำคัญ คือจะต้องมีหลักสูตรและการสอนที่เหมาะสม มีการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ มีครูที่ได้รับการพัฒนาสำหรับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 และจะต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

3. คุณลักษณะของบัณฑิตปริญญาตรีตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

คุณลักษณะของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ด้านคือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2557)

1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม

ผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ดังนี้

- 1.1 การเคารพกฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ
- 1.2 ความมีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์สุจริต และเสียสละ
- 1.3 ความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมและวิชาชีพ
- 1.4 การเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความ
เป็นมนุษย์

- 1.5 มีความตระหนักในความสำคัญของบทบาทหน้าที่และปฏิบัติตามจรรยาบรรณ
วิชาชีพครู

2) ด้านความรู้

ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

- 2.1 มีความรู้และความเข้าใจหลักการและทฤษฎีสำคัญในเนื้อหาที่ศึกษา
- 2.2 แสวงหาข้อมูลความรู้และวิธีการใหม่ๆ และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ
- 2.3 ประยุกต์ความรู้และทักษะให้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 2.4 นำความรู้แนวกว้างและแนวคิดของเนื้อหาที่ศึกษา ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการ
ประกอบวิชาชีพ
- 2.5 สามารถบูรณาการความรู้ที่ศึกษากับความรู้ในศาสตร์อื่น
- 2.6 ตระหนักในคุณค่าภูมิปัญญาของมนุษย์ อันเป็นรากฐานสำคัญของสังคม
- 2.7 มีความรู้และสามารถดำรงตนอย่างมีศักดิ์ศรีในระดับนานาชาติ
- 2.8 มีความรู้ในการสื่อสารภาษาต่างประเทศในบริบทต่างๆ

3) ทักษะทางปัญญา

ผลการเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญา มีดังนี้

- 3.1 มีทักษะในการสืบค้น รวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ศึกษาวิเคราะห์ ประเมินสารสนเทศ
และสรุปประเด็นต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและการพัฒนาได้
- 3.2 มีทักษะในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา และทักษะในการตัดสินใจ
- 3.3 สามารถประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติ มีทักษะที่จำเป็นตามวิชาชีพที่หลักสูตรกำหนด
- 3.4 มีทักษะที่มีความเฉพาะในวิชาชีพ สามารถปฏิบัติและเสนอแนวทางในการพัฒนา

วิชาชีพ

4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

ผลการเรียนรู้ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

นักศึกษาที่จบหลักสูตรจะต้องเข้าสู่งานประกอบอาชีพ/วิชาชีพ ต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้ร่วมงาน ได้แก่ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ต้องมีการประสานงานกับหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ดังนั้น นักศึกษาต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

4.1 มีความสามารถในการเป็นผู้นำหรือผู้ร่วมทีมทำงานที่ดี เพื่อเอื้ออำนวยให้การแก้ปัญหาตามสถานการณ์ต่างๆ มีความรอบรู้และรวดเร็ว มีทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการประสานงานกับบุคคล กลุ่มในระดับต่างๆ ได้

4.2 มีความคิดริเริ่มในการนำเสนอประเด็นและการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของตนเองและกลุ่ม

4.3 มีความรับผิดชอบในการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งของตนเองและของวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

4.4 มีความรับผิดชอบในงานของตนเองและงานของกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมาย

5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ผลการเรียนรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

5.1 สามารถวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาค้นคว้าและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยเลือกและประยุกต์เทคนิควิธีทางสถิติและคณิตศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม

5.2 สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การแปลความหมาย และการนำเสนอข้อมูลได้

5.3 มีความสามารถในการใช้ภาษาไทย และ/หรือ ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเลือกใช้รูปแบบและสื่อในการนำเสนอที่เหมาะสมกับสถานการณ์และกลุ่มผู้ฟัง

4. คุณภาพของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในต่างประเทศ

จากการศึกษารวบรวมที่เกี่ยวกับคุณภาพของบัณฑิตในระดับอุดมศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ประเทศออสเตรเลีย (Department of Education, Australia, 2016) ได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตเป็น 7 กลุ่มดังนี้

- 1) ทักษะการสื่อสารด้วยการพูดและการเขียน
- 2) ทักษะการคิด (วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ)
- 3) ทักษะการแก้ปัญหาซึ่งครอบคลุม การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เชิงนวัตกรรม

- 4) ความสามารถในการใช้ ICT
- 5) ความสามารถในการเรียนรู้และการทำงานอย่างอิสระ
- 6) ความสามารถในการเรียนรู้และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 7) ความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม วัฒนธรรมและประเทศชาติ

ในส่วนของผู้ใช้บัณฑิต กระทรวงศึกษา วิทยาศาสตร์และการฝึกอบรมของออสเตรเลีย (Department of Education, Science and Training [DEST], 2006) ได้กำหนดว่าคุณลักษณะของบัณฑิตควรมีองค์ประกอบต่อไปนี้

- basic/fundamental skills: such as literacy, numeracy, using technology
- people-related skills: such as communication, interpersonal, teamwork, customer service skills
- conceptual/thinking skills: such as collecting and organizing information, problem-solving, planning and organizing, learning-to-learn skills, thinking innovatively, and creatively, systems thinking
- personal skills and attributes: such as being responsible, resourceful and flexible, being able to manage one's own time, having self-esteem
- business skills: such as innovation skills, enterprise skills
- community skills: such as civic or citizenship knowledge and skills

มหาวิทยาลัย South Australia ได้ออกแบบการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต (UniSA, 2009) เพื่อจะสำรวจว่ามหาวิทยาลัยสามารถจัดการศึกษาได้สนองความต้องการของสังคมเพียงใด โดยมีการศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตจากผู้บัณฑิตในประเด็นต่อไปนี้

- การสื่อสารด้วยวาจา
- การสื่อสารด้วยการเขียน
- ทักษะการคิดคำนวณ
- ทักษะการใช้เทคโนโลยี
- ความสามารถในการพัฒนาความรู้และทักษะใหม่
- ความสามารถในการวิจัย
- ความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา

- ความสามารถในการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงาน
- ความสามารถในการทำความเข้าใจกับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน
- ความสามารถในการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ
- ความสามารถในการปฏิบัติงานในบริบทต่างวัฒนธรรม
- ความเข้าใจในพื้นฐานของธุรกิจการงาน
- ทักษะการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการ
- ทักษะการทำงานแบบพึ่งพาตนเอง
- ความเข้าใจในความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกัน
- ความเข้าใจในความรับผิดชอบต่อวิชาชีพและสังคม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย

ธีระศักดิ์ ดาแก้ว (2553) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ระหว่างปีการศึกษา 2551 – 2552 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการได้รับความพึงพอใจจากผู้ใช้บัณฑิตระดับมากทุกรายการ ($\bar{X} = 4.02$) 2) ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้รับความพึงพอใจจากผู้ใช้บัณฑิตระดับมากทุกรายการ ($\bar{X} = 4.73$) 3) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้รับความพึงพอใจจากผู้ใช้บัณฑิตระดับมากทุกรายการ ($\bar{X} = 4.26$) นอกจากนี้ ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจมากต่อบัณฑิตสาขาต่างๆ คือ สาขาศึกษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตระดับปริญญาตรีที่สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2552 โดยศึกษาระดับความพึงพอใจจากเรื่องต่อไปนี้

1) คุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา 5 ด้านคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี

2) อัตลักษณ์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยของแก่นมี 3 ด้าน คือ มีประสบการณ์พร้อมปฏิบัติงานในวิชาชีพ พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ตลอดชีวิต

3) คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น 3 คุณลักษณะคือ 1. คุณลักษณะเด่นคือพร้อมทำงาน 2. คุณลักษณะทั่วไป (กำหนดให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาไทย แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านวิชาการ และด้านวิชาคน 3.คุณลักษณะเฉพาะ ซึ่งแต่ละหลักสูตรกำหนดเอง

กลุ่มตัวอย่างคือ นายจ้าง ผู้ประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิต ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีในปี พ.ศ. 2552 จำนวน 1,376 คน เครื่องมือคือแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามกลับคือมาร้อยละ 71.15 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) และมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตในด้านอัตลักษณ์ของบัณฑิตในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายคน พบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจแต่ละคณะอยู่ระหว่าง ($\bar{X} = 4.01$ ถึง $\bar{X} = 4.14$) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกคณะ

คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตมหาสารคาม (2556) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของหัวหน้าหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีต่อบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ โดยศึกษา 6 ด้านคือ

1. ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ
2. ด้านทักษะทางปัญญา
3. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
5. ด้านคุณธรรม จริยธรรม
6. คุณลักษณะตามอัตลักษณ์ “ทักษะดี มีน้ำใจนักกีฬา พัฒนาสังคม”

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปยังนายจ้าง 28 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพนายจ้างมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) 2) ด้านทักษะทางปัญญา นายจ้างมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.34$) 3) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การ

สื่อสารและการใช้เทคโนโลยี นายจ้างมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ นายจ้างมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) 5) ด้านด้านคุณธรรม จริยธรรม นายจ้างมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) 6) คุณลักษณะตามอัตลักษณ์ นายจ้างมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$)

ดิฐา แสงวัฒนะชัยและเมธิ พิริยการนนท์ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการด้านคุณลักษณะของบัณฑิตและความพึงพอใจ ของผู้ใช้บัณฑิตต่อบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรสถาปัตยกรรมผังเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการต่อคุณลักษณะบัณฑิตขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมผังเมือง ต่อบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรสถาปัตยกรรม ผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ 2) ศึกษาความพึงพอใจขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมผังเมือง ต่อบัณฑิตที่ สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรสถาปัตยกรรมผังเมือง คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและ นฤมิตศิลป์ 3) เสนอแนะแนวทางในการวางแผนพัฒนา ด้านการจัดการเรียนการสอนและการปรับปรุงหลักสูตร ให้ สามารถผลิตบัณฑิตได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารจากหน่วยงานของทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาสถาปัตยกรรมผังเมือง 442 หน่วยงาน เครื่องมือคือแบบสอบถามความต้องการต่อคุณลักษณะของบัณฑิต ภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่จะมีความต้องการในระดับมากที่สุดในทุกด้าน และสำหรับความพึงพอใจนั้นจะมีสัดส่วนที่สูงทั้งในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบระดับค่าคะแนนของประเด็นต่างๆ ระหว่างความพึงพอใจกับความ ต้องการแล้ว พบว่าค่าคะแนนระดับความพึงพอใจจะต่ำกว่าค่าคะแนนระดับความต้องการเล็กน้อย และบางข้อมีนัยสำคัญหลายประเด็นที่จะต้องพิจารณาให้ความสำคัญ ได้แก่ ด้านความมีวินัย ตรงต่อเวลา รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และการวิเคราะห์ปัญหาและนำไปออกแบบให้ตรงกับความต้องการและความเหมาะสม สำหรับหน่วยงานที่เคยใช้บัณฑิตระบุว่ามีบัณฑิตที่ทำงานตรงกับสายงานคิดเป็น 76.3% ส่วนที่เหลือทำงานไม่ตรงกับสายงานตามสาขา และจากการสอบถามด้วยคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิต และการจัดการเรียนการสอน ได้ข้อมูลที่สำคัญคือการเน้นถึงการพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตและการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นสถาปัตยกรรมผังเมืองให้ตรง กับความต้องการของท้องถิ่น นำไปพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพของ ตนเอง มีคุณธรรม มีความอดทนและตั้งใจ สามารถนำความรู้ในด้านผัง

เมืองและการออกแบบเมือง มาใช้กับการทำงานได้ มี การพัฒนาตนเองติดตามความรู้ใหม่ๆ มีอุดมการณ์ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ รู้จักเข้าสังคม และรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง ในสังคม มีวิสัยทัศน์ และความรู้ ในด้านสถาปัตยกรรมหลักประกอบ นอกจากนี้ควรจะเป็นผู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ โปรแกรม คอมพิวเตอร์สำหรับการออกแบบ เข้าใจกระบวนการและระเบียบวิธีวิจัย และใช้ภาษาไทยและภาษา ต่างประเทศได้ดีด้วย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ใช้ บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะของบัณฑิตมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะของบัณฑิตมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลธัญบุรี ที่สำเร็จการศึกษา รุ่นปีการศึกษา 2555 2) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต ที่มีต่อความรู้ความสามารถของบัณฑิตตามมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชา 3) ศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้ บัณฑิตที่เป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บังคับบัญชา ผู้จ้างงานบัณฑิต ที่สำเร็จการศึกษา รุ่นปีการศึกษา 2555 จำนวน 1,160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ใช้บัณฑิตพึงพอใจคุณลักษณะของบัณฑิตมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 2) ผู้ใช้บัณฑิตพึงพอใจความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชาของบัณฑิตมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีอยู่ใน ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 3) ผู้ใช้บัณฑิตมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

3.1) ต้องการให้พัฒนาบัณฑิต โดยฝึกทักษะการเป็นผู้นำ สร้างความมั่นใจใน ตัวเอง กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจ ฝึกการควบคุมอารมณ์ แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การปรับตัว ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ส่งเสริมจริยธรรม กล้าทำความดี ชยัน อดทน ซื่อสัตย์ สุจริต ปลูกฝัง เรื่องการวางแผน การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม เกิดทักษะการประสานงาน มีความรับผิดชอบ ความเสียสละ และความมีมนุษยสัมพันธ์

3.2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ควรจัดให้เรียนเสริมการพูด อ่านเขียนภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ จีน) สอนปฏิบัติและวิเคราะห์การแก้ปัญหาทางานเพื่อให้ นักศึกษามีทักษะการปฏิบัติจริงโดยการทำกรณีศึกษา และเพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยีการนำเสนอ ผลงาน รวมทั้งฝึกการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ ที่นำสมัยสามารถทำงานได้ทันที แต่ละวิชาควรสอดแทรก คุณธรรมจริยธรรม เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่บัณฑิต พร้อมแนวความคิดเชิงบวกและปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง และฝึกงานในสถานประกอบการให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ สามารถปรับตัวให้พร้อมกับการทำงานจริง

รัชดาภรณ์ ตันทิกุล. (2559) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อ คุณลักษณะหรือ ความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาที่บัณฑิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยาปฏิบัติงาน เลือกแบบเจาะจงตามข้อมูลภาวะการมีงานทำ ของบัณฑิตจากกอง นโยบายและแผน สำนักรับผิดชอบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา แล้วสุ่มอย่างง่ายโดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีระดับความพึงพอใจต่อคุณลักษณะหรือความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตจากมากไปน้อย พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจ ในด้านคุณธรรม จริยธรรมมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและ ความรับผิดชอบ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี และด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ

งานวิจัยในต่างประเทศ

Marie H. Kavanagh, Lyndal Drennan. (2008). ได้ทำวิจัยเรื่อง “What skills and attributes does an accounting graduate need? Evidence from student perceptions and employer expectations. การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิตทางการบัญชีต่อทักษะและคุณลักษณะที่เห็นว่ามีสำคัญต่อการประกอบอาชีพของเขาและการได้รับการพัฒนาทักษะเหล่านี้ในโปรแกรมที่เขาศึกษา 2) เพื่อศึกษาทักษะและคุณลักษณะของบัณฑิตที่นายจ้างคาดหวัง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบัณฑิต 322 คน จาก 3 มหาวิทยาลัยในประเทศออสเตรเลีย และนายจ้างจากองค์กรและสถานประกอบการที่ว่าจ้างบัณฑิตดังกล่าว จำนวน 28 คน เก็บข้อมูลจากบัณฑิตโดยแบบสอบถามและเก็บข้อมูลจากผู้ใช้บัณฑิตโดยการสัมภาษณ์รายบุคคลและ focus group ผลการวิจัยพบว่า 1) บัณฑิตระบุว่าทักษะที่มีความสำคัญมากที่สุดในการประกอบอาชีพ คือ คุณลักษณะส่วนบุคคล และทักษะการสื่อสาร personal and communication skills (ซึ่งครอบคลุม self-motivation, professional attitude, oral and written communication, teamwork and values); ทักษะการวิเคราะห์

และการออกแบบ analytic/design skills (ซึ่งครอบคลุม analytical and problem solving); appreciative skills (including decision-making and critical thinking); and leadership and interpersonal skills. นอกจากนั้นบัณฑิตยังระบุเพิ่มเติมว่า ความตระหนักในวัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานในอนาคต นักศึกษาจากทั้ง 3 สถาบันเห็นว่า ในโปรแกรมที่เขาศึกษาเน้นทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานยัง ไม่เพียงพอ 2) ความคาดหวังของนายจ้าง พบว่า 3 ทักษะ ที่นายจ้างต้องการจากบัณฑิตคือ ทักษะการวิเคราะห์/การแก้ปัญหา ทักษะความตระหนักในธุรกิจ/ประสบการณ์จริงและทักษะการบัญชีเบื้องต้น นอกจากนั้นก็ยังมีทักษะ oral and written communication skills, teamwork and continuous learning ในระหว่างการ focus group นายจ้างได้กล่าวว่า ในความเป็นจริงบัณฑิตยังมีความตระหนักในธุรกิจและประสบการณ์จริงค่อนข้างน้อย

Velde, Christien.(2009). ได้ทำการวิจัยเรื่อง Employers' perceptions of graduate competencies and future trends in higher vocational education in China โดยทำการศึกษากับวิทยาลัยวิชาชีพชั้นสูงด้านการออกแบบและธุรกิจนานาชาติ ซึ่งตั้งอยู่ตอนกลางของเซี่ยงไฮ้ ระหว่างปี ค.ศ.2005-2006 ในวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ศึกษาคุณภาพของบัณฑิตเทียบกับความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิต และศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตเกี่ยวกับแนวโน้มของทักษะที่คาดหวัง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต นักศึกษาปัจจุบันและบุคลากรทางวิชาการ เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าทักษะต่อไปนี้มีความสำคัญมากที่สุด คือ ทักษะคนดีในทางบวก พฤติกรรมในทางบวก เช่น ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบและปรับตัวได้ ความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูดและการเขียน และความยืดหยุ่นที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังพบว่า มีความต้องการแตกต่างกันบ้างระหว่างองค์กรต่างประเทศ กับองค์กรรัฐและเอกชนของตนเอง

ในปี ค.ศ.2011 มหาวิทยาลัย North Dakota University ได้ทำวิจัย ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตเพื่อศึกษาว่า มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาได้สนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในระดับใด ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อความรู้และทักษะของบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเพียงใด กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ใช้บัณฑิต เครื่องมือ คือแบบสอบถาม ซึ่งถามผู้ใช้บัณฑิตถึงคุณลักษณะของบัณฑิตใน 4 ด้านคือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานที่ถูกคาดหวังโดยทั่วไป ด้านทักษะโดยทั่วไป และด้านทักษะเฉพาะ กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามสมบูรณ์ ร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด หรือ 187 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงาน ผู้ใช้บัณฑิตให้ความเห็นในระดับ

พึงพอใจถึงพึงพอใจมาก 2) คุณภาพของผู้ปฏิบัติงานที่ถูกคาดหวังโดยทั่วไป ผู้ใช้บัณฑิตให้ความเห็นในระดับพึงพอใจมากถึงพึงพอใจมากที่สุด 3) ด้านทักษะโดยทั่วไป ผู้ใช้บัณฑิตให้ความเห็นในระดับพึงพอใจถึงพึงพอใจมาก และ 4) ด้านทักษะเฉพาะ ผู้ใช้บัณฑิตให้ความเห็นในระดับพึงพอใจเป็นส่วนใหญ่ มีบางข้อให้ระดับยังไม่ค่อยพึงพอใจ

Sivapalan Selvadurai, Er Ah Choy & Marlyna Maros. (2012). ได้ทำการวิจัยเรื่อง Generic Skills of Prospective Graduates from the Employers' Perspectives โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตต่อทักษะที่บัณฑิตควรมี (2) วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตต่อทักษะที่บัณฑิตยังขาด ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์ผู้ใช้บัณฑิต 16 คน จากองค์กรภาครัฐ ใน Kuantan and Johor Bahru กลุ่มตัวอย่างเลือกจาก UKM's social science industrial trainees วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่า มีทักษะ 5 กลุ่ม (generic skills) ที่บัณฑิตพึงมี ได้แก่ กลุ่มที่ 1) ทักษะการวางแผนและการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การบริหารและการจัดการ กลุ่มที่ 2) Retrieve and Handle Information ซึ่งประกอบด้วย information technology การวิจัย การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มที่ 3) Communication and Presentation Skills ซึ่งประกอบด้วยทักษะมนุษยสัมพันธ์ การพูดในที่สาธารณะ กลุ่มที่ 4) Social Development and Interaction ซึ่งประกอบด้วยทักษะทางสังคม การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า การสร้างแรงจูงใจแก่ลูกค้า กลุ่มที่ 5) Individual Traits or Attributes ซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อมั่นในตนเอง การพึ่งพาตนเอง ตัดสินใจได้ การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่าบัณฑิตในปัจจุบันยังมีทักษะเหล่านี้ยังไม่เต็มที่

Department of Education, Australia (2014). ได้จัดตั้งทีมวิจัยซึ่งประกอบด้วย Workplace Research Centre, the University of Sydney; the Centre for the study of Higher Education, University of Melbourne; ORC International ทำวิจัย Employer satisfaction survey เพื่อจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาว่า สอดคล้องกับความต้องการของนายจ้างเพียงใด กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย บัณฑิตและนายจ้างของบัณฑิตทั้งภาครัฐและเอกชนจาก 4 มหาวิทยาลัยในประเทศออสเตรเลีย เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มตัวอย่างบัณฑิตที่ตอบแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 2,980 คน จาก 8,241 คนและ นายจ้างของบัณฑิต จำนวน 536 จาก 677 คน ผลการวิจัยพบว่า นายจ้างของบัณฑิตให้คะแนนบัณฑิตสูงกว่าบัณฑิตในทุกด้านในภาพรวม ร้อยละ 73.8 ของบัณฑิตระบุว่า เขาได้รับการเตรียมการจากมหาวิทยาลัย

มาอย่างดีถึงดีมากเพื่อการทำงานในปัจจุบัน ในขณะที่ร้อยละ 92.4 ของนายจ้างระบุว่า มีความมั่นใจมากต่อความรู้ความสามารถของบัณฑิตที่ทำงานกับเขา เมื่อพิจารณาทักษะแต่ละด้านพบว่า ด้าน technical skills ร้อยละ 67.4 ของบัณฑิต และร้อยละ 85.1 ของนายจ้างระบุว่า บัณฑิตมีทักษะด้านนี้ในระดับสูงถึงสูงมาก ด้าน foundation skills ร้อยละ 82.7 ของบัณฑิต และร้อยละ 92.6 ของนายจ้างระบุว่า บัณฑิตมีทักษะด้านนี้ในระดับสูงถึงสูงมาก ด้าน adaptive skills ร้อยละ 82.4 ของบัณฑิต และร้อยละ 87.8 ของนายจ้างระบุว่า บัณฑิตมีทักษะด้านนี้ในระดับสูงถึงสูงมาก ด้าน teamwork and interpersonal skills ร้อยละ 86.8 ของบัณฑิต และร้อยละ 94.7 ของนายจ้างระบุว่า บัณฑิตมีทักษะด้านนี้ในระดับสูงถึงสูงมาก และด้าน employability skills ร้อยละ 90.3 ของนายจ้างระบุว่า บัณฑิตมีทักษะด้านนี้ ในระดับสูงถึงสูงมาก

สรุป

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความรู้และทักษะของบัณฑิตที่นายจ้างคาดหวังนั้นมีหลากหลายด้าน โดยนักการศึกษาและนักวิจัยได้จัดเป็นกลุ่มๆ ได้เป็น 4 หรือ 5 กลุ่ม ซึ่งพิจารณารายละเอียดก็จะมีคล้ายคลึงกันอยู่ เช่น

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติของไทยได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตปริญญาตรีไว้ 5 กลุ่ม คือ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

งานวิจัยของ Sivapalan & Marlyna (2012) ได้ศึกษาทักษะของบัณฑิต 5 กลุ่ม คือ 1) ทักษะการวางแผนและการแก้ปัญหา 2) ทักษะ ICT การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล 3) Communication and presentation skills 4) Social Development and Interaction และ 5) Individual Traits or Attributes

การวิจัยของ Department of Education Australia ปี 2014 ได้ศึกษาทักษะของบัณฑิตแบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ 1) foundation skills 2) technical skills 3) adaptive skills 4) teamwork and interpersonal skill 5) employability skills

จากความรู้และทักษะดังกล่าวทั้งหมด ผู้วิจัยขอจัดกลุ่มความรู้และทักษะของบัณฑิตสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็น 5 กลุ่ม คือ 1) ทักษะพื้นฐาน 2) ความสามารถทางวิชาชีพ 3) ทักษะความสามารถส่วนบุคคล 4) ทักษะการจัดระบบการงาน และ 5) ความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน